

Az R200SS Newton-reflektor

A Vixen 200/800-as Newton-távcsövet a hirdetésekéből ismert GP-E mechanikával volt alkalmam kipróbálni. A mechanika igen stabil, fa háromlábbal összesen 14 kg-ot nyom. Könnyen szétszerelhető, jól szállítható, a földrajzi szélesség beállítására csavarórudas (belső orsóívekre támaszkodó) állítási lehetősége is van. Az alaptípuson nincs óragép. A finommozgatás csavarjai mindkét oldalra átszerelhetőek (egyetlen mozdulattal), míg a RA és D tengely oldása egy-egy kallantyúval úgy is beállítható, hogy közben a finommozgás is működik — tökéletes kiegyensúlyozás mellett. A tubus a hossz tengely mentén a rögzítő kengyelek csekély kioldásával bármely irányra beállítható, ez segíti a kényelmes észlelést. A RA tengely furatába 30 mm-es pólustávcső szerelhető, de a tengelyvégre helyezhető fedőtárcsa kis furata diopterszerűen így is megkönnyíti a pólusraállást. Ezt még kiegészíti az alaplapra szerelt körlibella. Jóllehet, a cég a GP-E mechanikáról lespórolta a RA és D tárcsákat, de ezt én nem hiányoltam, mivel az évtizedek során hozzászoktam a keresőtávcső, majd az alpnagyítás alkalmazásával történő objektum-beállításhoz.

Van persze gyengéje is a mechanikának, s ez az orsóívre vezethető vissza (erre támaszkodik a mechanika és a 7 kg-nyi tubus). Enyhe, de gyorsan lecsengő a berezégés, ami persze csak nagyobb nagyításnál zavaró. Ezt részben kiküszöbölhetjük egy kis faékkal, amit a szabadon látható írvég és az alaplap közé lehet beszorítani.

A tubusra térve itt a picinyke 6x30-as, szálkereszttel ellátott keresőtávcső érdemel dicséretet, bár kétségkívül lehetne azért nagyobb... A jobb kecskeméti éjszakákon a 6°-os LM-vel és kb. 7^m,8–8^m,0-s határmagnitúdóval ki lehet egyezni. Az okulárok fogadását a standard 24,5 mm-es és 31,7 mm-es okulárokhoz külön-külön becsavarható rögzítősavaros kihuzat biztosítja. Az élességállítás semmilyen kívánnivalót nem hagy maga után, ferde fogazású fogasléc és a mozgást szabályozó csavaros, de belső támaszúves megoldású. Kétoldali állítótárcsával és 28 mm-nyi állítási lehetőséggel jóformán bármilyen típusú vagy fókuszú okulárhoz megfelelő.

A központi kitakarás 31%-os, s persze a segédtükör az előírás szerint — a nagy fényerő miatt — az optikai tengelytől távolabb helyezkedik el. A főtükör jusztirozható ellencsavaros rendszerű, de őszintén nem ajánlom a hozzápiszkálást, hacsak véletlenül el nem állítódott. Aki már jusztirozott f/4 körüli Newtont, az tudja, mire gondolok...

Nos, ennyit a távcső mechanikájáról, tubusáról, s akkor térjünk a tesztelésre. Ezt Berente Bélával kezdtük meg március 31-én. A finom osztású, kollódiurnra felvitt optikai rács az okulárhüvelyre fektetve a Sarkcsillagon intra- és extrafokálisan 2-2 rácsvonalnál enyhe, de egyértelmű alulkorrigált — gömbtől eltérő — felületre utalt, amit megerősített a fényes csillagokra többször is megismételt okulárpróba. Az f/4-es főtükör enyhe alulkorrigáltsága nem lepott meg; akár a profi, akár az amatőr optikusok félnek a parabolizálás végső fázisától, hiszen itt akár 20–30 másodpercnyi „túlmunkával” a tükör könnyen átmegy a túlmélyített és akár peremkopott felületbe, ami aztán az egész parabolizálás újratekésztését vonja maga után.

A 200/800-as reflektor elsősorban mély-ég és üstökösészleléshez készült, így semmi szégyenkeznivalója nincs, annál is inkább, mivel rögtön a fentiek után a Procyon melletti STF 1126-ot már 160x-osnál réssel bontotta: az 1" körüli, kis eltérésű kettős igazi tesztobjektum.

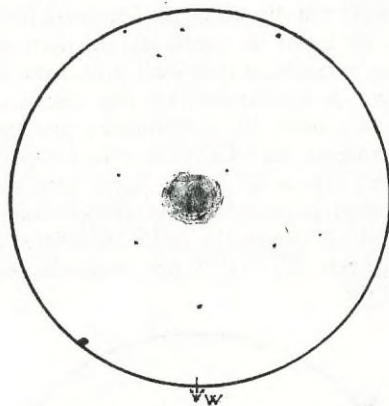
Az η Dra (STT 312) nagy eltérésű, 3^m,0/9^m,0-s standard (5"-es) párosa megnyugtatót, akárcsak a közvetlenül mellette fekvő 0^m,9-es STF 2054 Dra, amire már április 3-

án kerítettem sort. Az f/4-hez nem is igen való párt a 160x (5 mm-es LV, majd az 5 mm-es ortho) lefűződő, érintkező korongos határon hozta. Mindehhez hozzátennem, hogy a távcső jusztfuzása most sem 100%-os, de ez amatőr körülmények között, ilyen fényerő mellett szinte álom lenne... Persze a távcsővel próbát tettem a kettős-ajánlatban szereplő STF 1074 CMi AB-re is (0"/7), de itt legfeljebb a megnyúltság volt detektálható. A 200/800-as renoméját növeli, hogy az STF 1074 CMi igen nehéz AC (13^m,0) társát is megmutatta!

A kis mély-eges távcső a vele elvégzett 50–60 változóészlelés alapján itt Kecskeméten is képes az inner sanctum tartomány elérésére (pozitív észlelésnél ez legalább 13^m,8). Épp tegnap este csíptem el vele a felfényesedő X Leo-t (12^m,4), ez ugye nem nagy szám, viszont jött a 13^m,5-s és a 14^m,1-s öh is. A maximum után leszálló ágban lévő U Gem könnyen látszott 13^m,9-nál, ekkor az itt megszokottnál kissé jobb volt az ég, úgy 5^m,8, majd éjfél tájban zenit körül elérte a 6^m,0-t is.

De térjünk rá a mély-ég objektumokra! Még a tesztelés kezdetén megnéztünk Schmidt Attilával, majd Sági Csabával néhány általunk jól ismert célpontot, így a bemutatósnaknál mindig sikert arató M81/82 UMA GX-párt. Ezek 50x-es nagyítással (16 mm-es Super Plössl) simán és kemény kontraszttal egy LM-ben szemlélhetők, máris részletekkel (!), de 89x-esnél az M82 fekete porsávja és csomói is könnyűek.

Mindenkinek ajánlanám a változóként ismert R Mon-hoz tartozó Hubble-féle változó ködöt (NGC 2261 Mon), ahol a 89x-es könnyedén varázsolja elének a legyező-szerű, de jól határolt ködfoltot, a központi csillag környéki inhomogenitásokkal együtt. Mély-ég rovatvezető utódomnak és barátomnak, Berkó Ernőnek az M46 ÉÉK-i peremvidékén még belül eső NGC 2438 PL-t el is küldtem, hiszen nagyon egyértelmű volt a kis PL elliptikus alakja, gyűrűszerű szerkezete is látszott 160x-osnál. Kemény, kontrasztos leképezésű az 5 mm-es LV okulár, viszont fokozottan érzékeny a légkör éppen aktuális állapotára, mégpedig a távcsőátmérő függvényében. Sok egyéb mellett sort kerítettem az NGC 6543 Dra planetáris

Az M97 (20,0 T, 89x, LM= 35')

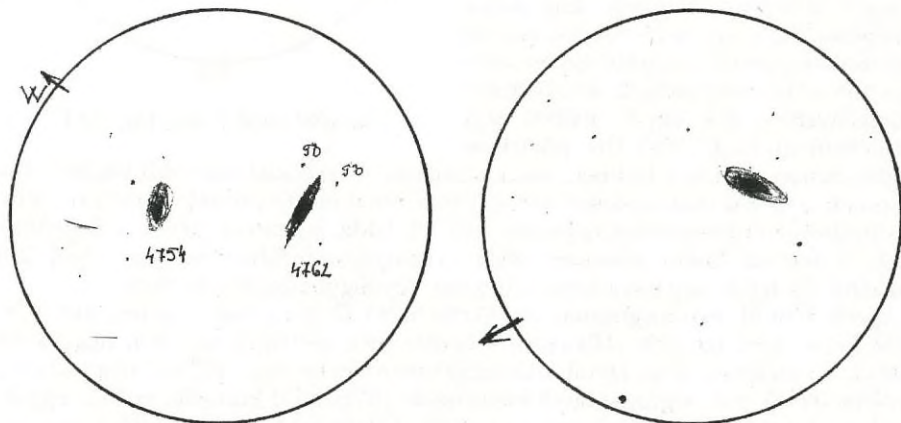
ködre. Szinte ordított a LM-ben, noha a csigaszzerű szerkezet nem volt feltűnő, és a központi csillag is talán csak sejtethető volt 160x-osnál ill. 186x-osnál. Csővégre került a városból nem kifejezetten népszerű M97 PL UMa, ismertebb nevén a Bagolyfej-köd. A felületi finom eltérések jöttek (a bagolyszemekhez városon kívül kell észlelni). De így is megérte a kevés kínlódást a gyöngyházszerű ködfolt.

Április 8-án ill. 9-én megnéztem az M35 Gem NY DNy-i pereme melletti pici NGC 2158 NY-t. Ami azt illeti 160x-osnál a bontás még részleges, azonban nagyon jól látszik a mindössze 4'-es távoli halmazocskában egytucatnyi 11^m,5-s, majd EL/KL határon 30–40, már a grízességéből kiemelkedő 13^m,5–14^m,0 környéki csillag. Egyébként ennél halványabb tagjait már csak diffúz háttérként hozza a távcső. Persze ezt az objektumot nem városból kell felbontani, vagy ha kísérletezünk is, akkor delelés közelében próbálkozzunk.

A Vixen 200/800-as R200SS így alapfelszereléssel (Barlow és RA, D osztott körök nélkül, kicsi keresővel) is kitűnő mély-ég-, üstökös- és változó-észlelő műszer, főként komfortja és kezelhetősége révén. Még egy 120 ezres város peremén is inner sanctum képes. Némi kívánnivalóval, de érthetően kissé szerényebb igényekkel használható kettős-észlelésre. Bolygóészlelésre Barlow-lencsével és alapos jusztyrozás után használható. Az igen nehezen észlelhető felszíni részletekből a Marson még így is láttam a pólusvidékeket, ill. olyan, kemény kontrasztú alakzatot, mint a Syrtis Maior. A mellékelt rajz egy május elejére jellemző párás, de nyugodt légkör mellett készült (18-án, 19:30-19:40 UT, S= 7, T= 3, 200x)

Május 16-án hosszú idő elteltével az első igazi mély-eges éjszaka köszöntött be, köszönhetően az elvonult hidegfrontnak. Mielőtt nekivágtam volna egy kis „expedíciós észlelésnek”, még otthonról bemelegítésként megkerestem pár változót. A szomszéd utcában tisztességben elhalálózott lámpák sem zavartak, és így könnyen jött az AH Her 143-nál. Hál’ Istennek a változózással nem lehet „mellédumálni” (a hazug amatőrt mindig utoléri), így sorra jöttek az inner sanctumok: RS UMa 139, EM Cyg 141, de hadd ne soroljam, aki nem hiszi, az csak tanuljon meg változózni. Aztán gyors pakolás, s már éjfél volt, mire elértem a Kecskeméttől 8 km-re lévő észlelőhelyre. A kiválasztott két rajz részben a mély-ég rovat ajánlati területéhez tartozik (Boo É-i rész), ill. a számomra mindig kihívást jelentő Virgo GX „dzsumbuj” ÉK-i pereméhez. Az NGC 4754–4762 GX páros egyébként szintén fejből megtalálandó az e Vir-től Ny-ra 2,5 fokra. Egyik sem szuper nehéz, noha kalapot emelek, ha valaki városból könnyedén távcsővégre kapja a $11^m,5$ – $11^m,6$ környéki, nem is éppen kis felületű ködöket. Az NGC 5676 Boo GX-tól D-re található egy standard, de erősen eltérő (kb. $7^m,8$ – $11^m,0$) pár, valószínűleg Espin jelzésű kettős, remélem ezt többen is elcsípi.

Az NGC 4754–4762 Vir GX pár (balra) és az NGC 5676 Boo GX (jobbra) 89x-es nagyítással

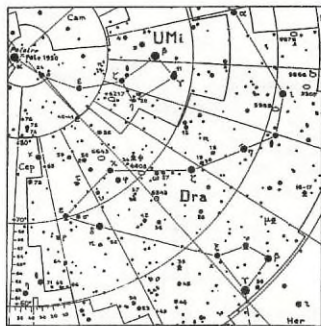
Ami a többi észlelést illeti, az már csak csodálkozás volt a bizony régen látott objektumokra, így pl. az M51 egyértelmű spirálszerkezetére, az íves összekötő sávra, stb. Egy másik expedíciós út szinten Kecskeméttől DK-re vezetett, ekkor Berkó Ernő barátom külön nekem célzott ajánlatát próbáltam végigészlelni, jóllehet a végig szó az nem lett igaz, mert éjfél, de hajnali kettő felé már nagyon fáradékony vagyok, s hát alaposan elszoktam a sorozat mély-ég észlelésektől, nem is beszélve a rajzolásról.

Összességében a Vixen 200/800-as jó mély-ég észlelő műszer, diffrakcióhatárolt leképezéssel. Ezt elég egyértelműen bizonyítja, hogy elég volt a várostól 7–8 km-re kivinni, és máris 15^m,0 határt teljesített, pedig az messze nem olyan ég volt, mint pl. a mátrai... A távcső tartozékai között lévő, kemény kontrasztú 5 mm-es orthoszkopikus okulár elengedhetetlen, ha valaki bolygózásra akarja használni a távcsövet. A 40 fokos LM a változóznál csak akkor előnyös, ha fényes csillag melletti halvány változót kell megfigyelni (pl. X Leo). De itt vannak ugye az LV okulárok, amik mélyeges és változós megfigyeléseknél okoztak nagy örömet. A viszonylag nagy LM és kényelmes betekintés miatt nem véletlen, hogy nem tartoznak a könnyen megfizethetők közé...

Végül köszönetet mondok barátomnak, Berente Bélának, Schmidt Attilának és családomnak, akik szakirodalommal, észlelésekkel és türelemmel viselték a távcső állandó piszkálásának, ki-be hurcolásának szinte mindennapos „örömeit”.

PAPP SÁNDOR

PLEIONE CSILLAGATLASZ

A Pleione Csillagatlasz 7^m-ig ábrázolja a teljes égboltot. A 41 térképlapból álló atlasz csillagképenkénti beosztású, így még a kezdő amatőrcsillagász is könnyebben tud tájékozódni az égen, mint a koordináták szerinti felosztású atlaszokból. Kis formátuma (A/4) révén távcső mellett is kényelmesen használható.

Sok fényesebb mély-ég objektum és kettőscsillag közvetlenül is azonosítható, megtalálható az atlasz segítségével. A halványabbak is megtalálhatók, ha ráállunk vidékükre, és egy részletesebb térképet használva már észlelhetünk is. Különösen alkalmas ezen a módon a változócsillagok észleléséhez, keresőtérképként alkalmazva a Változócsillag Atlasz füzetéhez. Megrendelhető az MCSE-től, rózsaszín postautalványon (1461 Budapest, Pf. 219.).

Ára: 300 Ft (tagoknak 250 Ft)